

ریاضی‌دانان معاصر ایران پرویز شهریاری شهریار آموزش ریاضی ایران

● دکتر رضاحیدری قزلقه، استادیار دانشگاه فرهنگیان تهران
 ● تصویرگر: حمید خلوتی

۱. پرویز شهریاری دوم آذر ۱۳۰۵ در یکی از فقیرترین محله‌های کرمان به دنیا آمد و پدرش را در کودکی از دست داد. پرویز از ۱۲ سالگی برای تأمین هزینه‌های خانواده کار می‌کرد. بنایی، خشت‌حالی، کوزه‌گری، چاه‌بازنی، گاوچرانی و کار در راه‌آهن شغل‌هایی بود که در آن دوره به آن‌ها پرداخت. وضع زندگی‌شان به قدری سخت بود که به گفته خودش گاهی تکه نانی هم برای خوردن پیدا نمی‌کرد. با وجود این، مادرشان اصرار داشت که بچه‌هایش درسشان را ادامه دهند.

۲. پرویز شهریاری دوره ابتدایی، دبیرستان و دانش‌سرای مقدماتی را در کرمان خواند و شاگرد اول شد. در خرداد ۱۳۲۳ به تهران رفت تا در دانشگاه تهران به تحصیل ادامه دهد اما با یک مشکل جدی طرف بود. چون هم ریاضیات را دوست داشت و هم ادبیات را. سرانجام سر این دوراهی ریاضیات را انتخاب کرد و تصمیمش را گرفت: **پیش به سوی مسائل حل نشده ریاضی!**

۳. شهریاری در پایتخت و در زمان تحصیل با مشکلات و مصائب ناخواسته‌ای مواجه شد و همین سختی‌ها عاملی بود که شهریاری مدرکش را به جای چهار سال، بعد از نه سال بگیرد. اما در همان دوره‌های سخت و تاریک زندگی هم، مطالعه و پژوهش را کنار نگذاشت. او به زبان فرانسه مسلط بود؛ زبان روسی را نیز در مدت ۹ ماه، به‌طور خودآموز و از روی یک کتاب فراگرفت و از همان زمان، دست به تألیف و ترجمه زد. در سال ۱۳۳۲، مدرک کارشناسی ریاضی را دریافت کرد. یک سال در شیراز آموزگار بود و در سال ۱۳۳۳ به تهران برگشت و با حکم وزارت فرهنگ رسماً دبیر شد و به تدریس در دبیرستان‌های این شهر پرداخت. او بیشتر از ۵۰ سال در دبیرستان‌ها، دانش‌سرای عالی و دانشکده فنی دانشگاه تهران تدریس کرد.

برای دیدن
 پاسخ، رمزینه
 مقابل را
 اسکن کنید.

۴. شهریاری به دور از نظام دانشگاهی و با همان روش خودآموز خودش، بیشتر از ۲۰۰ جلد کتاب تألیفی و ترجمه‌ای از خود به یادگار گذاشت و لذا از پرکارترین نویسندگان و مترجمان ایرانی است. کتاب‌هایش با بیانی روان و ساده، و با تنوعی بی‌نظیر از موضوع‌ها، چندین نسل از دانش‌آموزان را در ایران سیراب کرد و از فقر نداشتن معلم، کتاب و امکانات نجات داد؛ کتاب‌هایی در زمینه تاریخ، فلسفه، کاربرد و آموزش ریاضیات، کتاب‌های درسی، آموزش مبحث یا شاخه‌ای از ریاضیات، ریاضیات به زبان ساده، مسائل ریاضی و المپیادها، سرگرمی در ریاضیات، رمان، فیزیک، تاریخ نجوم و غیره. از جمله کتاب‌های او که برای دانش‌آموزان دوره اول متوسطه مناسب‌اند، می‌توان به کتاب «شما هم می‌توانید در درس ریاضی خود موفق باشید» از «انتشارات مدرسه» اشاره کرد.

۵. نشریات زیادی هم انتشار موفقشان را مدیون تلاش‌های او هستند. انتشار نشریاتی چون چیستا، آشنایی با ریاضیات و سردبیری مجله دانشمند از جمله کارهای اوست. او همچنین با مجله رشد ریاضی برهان همکاری مداوم داشت و از بنیان‌گذاران آن محسوب می‌شود. به طور کلی، نشریاتی که شهریاری تأسیس یا در آن‌ها کار کرد، بیشتر نشریاتی توصیفی برای ترویج علوم ریاضیات بودند و در همگانی کردن این علم نقش مهمی داشتند.

۶. موضوع کار و فعالیت او تنها به ریاضی منحصر نمی‌شود و فلسفه، هنر، ادبیات و اخلاق هم

کلیدواژه‌های زندگی پرویز شهریاری هستند. نقش ماندگار او

در ریاضی ایران، به دلیل ترویج و گسترش این علم به دست آمده است.

برخی از استادان صاحب‌نام دانشگاه و نخبها ایده ترویج و همگانی‌کردن علم در

اولویت‌شان نیست و به این حیثه نزدیک نمی‌شوند؛ چرا که باید توانمندی‌های ویژه

و حوصله زیادی داشته باشند تا بتوانند یک مطلب پیچیده علمی را با بیانی ساده و

قابل فهم برای همه مطرح کنند؛ آن هم در رشته‌ای مثل ریاضی که تصور عموم مردم

از ماهیت آن، مفاهیم مجرد و به دور از زندگی روزمره است. پرویز شهریاری یکی از

افراد بود که بخش بزرگی از زندگی‌اش را برای این کار گذاشت و در واقع چند نسل از

جامعه ما فهم خود را از دنیای ریاضی مدیون ایشان هستند.

۷. شهریاری در ساخت نهادهای علمی فعال بود. پایه‌گذاری گروه فرهنگی خوارزمی،

دبیرستان پسرانه خوارزمی، دبیرستان دخترانه مرجان، گروه فرهنگی مرجان، بنیاد

فرهنگی پرویز شهریاری، انتشارات خوارزمی، انتشارات توکا و مشارکت در تأسیس

مدرسه عالی علوم اراک (دانشگاه اراک کنونی)، از کارهایی بودند که در این زمینه انجام

داد.

۸. افتخارات او فراوان‌اند؛ دریافت نشان درجه یک علمی، کسب نشان افتخار ملی از سوی انجمن آثار و مفاخر ملی ایران، دریافت دکترای افتخاری ریاضی

از دانشگاه کرمان، برگزیده شدن به عنوان چهره ماندگار در رشته آموزش ریاضی، و کسب عنوان برترین ریاضی‌دان زنده ایران از سوی انجمن ریاضی ایران.

این دبیر سرشناس دبیرستان‌های تهران، پس از یک عمر معلمی فکورانه، سرانجام در ۸۶ سالگی و در ۲۲ اردیبهشت ۱۳۹۱، به علت مشکل تنفسی زندگی

را بدرود گفت، اما آثار فراوان او با ما هستند.

۹. یک بازی ریاضی از کتاب اندیشه ریاضی از ترجمه‌های استاد شهریاری؛ از دوست خود بخواهید یک عدد با تعداد ارقام دلخواه در نظر بگیرید. سپس با

جابه‌جا کردن رقم‌های آن، عدد دیگری با همان تعداد رقم به دست آورد. حال تفاضل این دو عدد را حساب کند و یک رقم به جز صفر و ۹ را از این تفاضل،

بدون گفتن به شما حذف کند و مجموع بقیه رقم‌ها را به شما بگوید. شما باید قادر باشید رقم حذف‌شده را

حدس بزنید؛ اگر این مجموع را از نزدیک‌ترین مضرب ۹ به خودش کم کنید، رقم کنار گذاشته شده از تفاضل

به دست خواهد آمد که مطمئناً دوستان را شگفت‌زده خواهد کرد.

مثلاً فرض کنید عدد مورد نظر دوستان ۲۵۰۳۸ باشد که با جابه‌جا کردن رقم‌های آن، عدد ۲۵۳۸۰۲

را ساخته باشد. تفاضل آن‌ها (یعنی ۲۵۰۳۸-۲۵۳۸۰۲) برابر ۲۸۷۶۴ خواهد شد. حال اگر او رقم ۷

را از این تفاضل حذف کند و مجموع سایر رقم‌ها (۲۰=۲+۸+۶+۴) یعنی ۲۰ را به شما اعلام کند،

شما می‌توانید با کم کردن این مجموع از ۲۷ که اولین مضرب ۹ بعد از ۲۰ است، رقم حذف‌شده از

تفاضل، یعنی ۷ را به درستی به دوستان اعلام کنید و جادوگری خود را به اثبات برسانید!

به نظران چرا این روش درست است؟ به آن ببیندیشید و با دوستان خود در این مورد بحث

کنید.

منبع اصلی

پور حسینی، ابوالقاسم (۱۳۹۳).

پس از چهل سال (زندگی‌نامه استاد

پرویز شهریاری)، انتشارات مهاجر.

تهران.